

Facit

sid 1

1. Vetenskapsmän kom fram till att solen ligger i centrum. Européerna gjorde upptäcktsresor till andra kontinenter. Man fann även sjövägen till Indien. Renässansen slog igenom inom konst, arkitektur och litteratur. Boktryckarkonsten gjorde att fler lärde sig läsa. Reformationen ledde till att den kristna kyrkan delades upp i den katolska och den protestantiska kyrkan.

2. *Christofer Columbus* - återupptäckte världsdelen Amerika.

Leonardo da Vinci - en av renässansens berömda konstnärer.

Galileo Galilei - bevisade att solen ligger i centrum.

Martin Luther - tysk präst som startade reformationen.

Johan Gutenberg - uppfann boktryckarkonsten.

sid 2

1. Slutet av medeltiden i Sverige kallas för unionstiden, eftersom Sverige under denna tid var i union med grannländerna Danmark och Norge.

2. Karl Knutsson var en svensk storman som var kung i Sverige under tre olika tillfällen.

3. Sten Sture den äldre var en svensk storman som styrde över Sverige i nästan 30 år. Han försvarade Sverige mot danskarnas överfall.

4. De ville en gång för alla besegra de upproriska svenskarna.

5. Kristian I

6. Den svenska och den danska armén möttes på Brunkebergsåsen. Det var ett mycket blodigt och våldsamt slag, många soldater stupade.

7. Svenskarna lurade in danskarna i en fälla och omringade dem.

8. Sten Sture föreställer riddaren, draken föreställer Danmark och prinsessan föreställer Sverige. Riddaren dödar draken för att rädda prinsessan.

sid 3

1. eget svar

2. Gustav Trolle tyckte att Sverige skulle tillhöra unionen men det tyckte inte Sten Sture.

3. Sten Sture och hans män försvarade skickligt staden och danskarna blev tvungna att segla hem.

4. Gustav Eriksson Vasa

5. Kungen hade anställt en stor utländsk armé med dyrt utrustade soldater och vältränade stridshästar.

6. **Sten Sture den äldre** – *Jag segrade i slaget vid Brunkeberg.*

Sten Sture den yngre – *Jag hette egentligen Svantesson.*

Kristian I – *Jag anföll Sverige 1471.*

Kristian II – *Jag segrade på sjön Åsundens is.*

Gustav Trolle – *Jag var ärkebiskop i Stockholm.*

Gustav Eriksson Vasa – *Jag blev tagen som gisslan.*

sid 4

1. Sten Sture den yngres fru Kristina Gyllenstierna

2. Hon hade sett till att stadens matförråd var välfyllda och stadsborna utrustats med vapen.

3. De väntade ut stadens invånare tills maten tog slut. Då de blev tvungna att öppna portarna.

4. Under festen låstes slottets portar och vakter trängde sig in i festsalen.

5. kätteri

6. De dömdes till döden.

7. 82 st

8. Stockholms blodbad

9. Han ville inte att de skulle finnas någon kvar som skulle kunna leda svenskarna.

10. Kristian Tyrann

sid 5

1. Böckerna var handskrivna och de tog mycket lång tid att göra.

2. - 3, 5, 7, 6, 1, 2, 4

3. Eget svar

4. Måla bilden!

sid 6

1. guld, elfenben, sidentyger och kryddor som peppar, ingefära, kanel, muskot och saffran.

2. De kunde bättra på smaken på mat som smakade illa eller var dålig.

3. eget svar

4. Han ville nå Indien genom att segla rakt västerut, eftersom han visste att jorden var rund..

5. Santa Maria, Pinta och Niña.

6. till Amerika

7. Amerigo Vespucci.

sid 7

1. Bartolomeo Diaz
2. Vasco da Gama
3. portugisen Magalhães (Magellan)
4. Han dödades i strid på ögruppen Filippinerna.
5. Läraren rättar.

sid 8

1. pånyttfödelse
2. Man började beundra den grekiska och romerska antiken. Man menade att människan hade förmågan att skapa nya saker, skulle få njuta av livet, bära vackra kläder och bygga praktfulla byggnader.
3. Mona Lisa och Nattvarden
4. Han var även arkitekt, ingenjör och uppfinnare.
5. I hemlighet undersökte han döda människokroppar.
6. statyn David och takmålningen i det Sixtinska kapellet i Vatikanstaten i Rom
7. Måla bilden!

sid 9

1. Ett papper man kunde köpa av kyrkan för att bli förlåten för sina synder.
2. De behövde pengar för att bygga en ny stor kyrka i Rom.
3. Han tyckte att kyrkan lurade människor genom att sälja avlatsbrev, han ville inte att prästerna endast skulle tala latin i kyrkan och att Bibeln endast fanns att läsa på latin, och att kyrkan i varje land skulle ha landets regent som ledare istället för påven.
4. Martin Luther spikade upp 95 teser på kyrkporten i Wittenberg.
5. Påven krävde att Luther skulle ta tillbaka vad han sagt, annars skulle Luther brännas på bål.
6. förändring
7. Den kristna kyrkan delades upp i protestanter och katoliker. De som var emot påven och var på Luthers sida var protestanter.
8. *Wittenberg, påven, Bibeln, protestant, reformation, avlatsbrev, Rom, teser*

sid 10

1. Läraren rättar.
2. Läraren rättar.
3. år 1520
4. år 1611
5. 91 år.
6. eget svar
7. Det finns böcker och brev. Det finns byggnader som hus, kyrkor och Vasaslott. Det finns föremål som vapen, smycken, husgeråd och mynt.

sid 11

1. Han hade blivit tagen som gisslan av kung Kristian II efter slaget vid Brännkyrkan 1518.
2. Hans far och svåger hade blivit halshuggna i Stockholms blodbad.
3. Han ville samla ihop en armé till ett uppror mot danskarna.
4. *Falskt, Sant, Sant, Sant, Falskt, Falskt*
5. Dalkarlarna ångrar sig och sänder sina två snabbaste skidlöpare efter Gustav.
6. Vasaloppet

sid 12

1. Han valdes som ledare för upproret mot danskarna. Man samlade ihop män som var villiga att slåss mot Kristian.
2. Stockholm och Kalmar
3. Han fick hjälp av den rika staden Lübeck som lånade honom soldater och krigsskepp, så att han kunde angripa städerna från havet.
4. Gustav Vasa valdes till kung av Sverige den 6 juni 1523.
5. eget svar
6. Han red in i Stockholm tillsammans med sin armé. Befrielsekriget var nu slut och Kalmarunionen för all framtid upplöst.

sid 13

1. Befrielsekriget hade kostat mycket pengar. Dessutom hade Sverige en stor skuld att betala till den tyska staden Lübeck.
 2. Det fanns risk att danskarna ville tvinga med Sverige in i Kalmarunionen igen.
 3. **skatt** - Det var varor som bönderna betalade till kungen.
- Jordeböcker** - I dessa kunde man läsa om vilka som föds eller dör eller om någon flyttar från byn.
- Bergslagen** - Här var man kända för sitt järn och sitt koppar.
- Tänkeböcker** - I dessa kunde man läsa om vad som skrevs vid domstolarna ute i städerna.
- Gustav Eriksson** - Så hette Gustav Vasa innan han blev känd som kung.
- Kalmarunionen** - Den upphörde när Gustav Vasa blev kung i Sverige.
- Lübeck** - Staden hjälpte Gustav Vasa med soldater och krigsskepp.

sid 14

1. Sverige hade stora skulder efter att Gustav Vasa lånat pengar till kriget
2. bilda en armé med riktiga soldater och bygga en stor flotta med krigsskepp
3. Kyrkan var rik och hade många rikedomar.
4. Om han blev högste ledare över kyrkan skulle han få bestämma över rikedomarna.
5. En svensk präst som hade studerat Luthers lära.
6. Gustav Vasa såg till att Sverige införde protestantism.
7. Kyrkan blev tvungen att överlämna sina rikedomar till Gustav Vasa. De flesta klostren fick stänga.

sid 15

1. Han ville smälta ner kyrkklockorna och gjuta kanoner av bronset.
2. Dalkarlarna var arga för att deras kyrkklockor blev tagna av kungen och tog till vapen för att göra motstånd mot hans fogdar och knektar.
3. Ledaren för ett av de farligaste upproren mot Gustav Vasa.
4. De tyckte att de fick betala för mycket skatt och de fick inte föra handel med danskarna. Mest arga var de för att kungens fogdar plundrade deras kyrkor.
5. De låg i bakhåll för kungens män, hindrade vägen för soldater och överföll kungens män med arborst.
6. *Sant, Falskt, Falskt, Falskt, Sant, Sant, Falskt*

sid 16

1. De var väldigt förfallna.
2. De byggdes med runda torn som var starka och svåra att skjuta sönder. Väggarna bestod av sten och tegel. Murarna var ofta flera meter tjocka och runt slottet fanns en djup vallgrav.
3. Gripsholm, Uppsala, Vadstena, Örebro, Kalmar, Borgholm och Tre Kronor
4. eget svar
5. Måla bilden!

sid 17

1. Katarina av Sachsen-Lauenburg, Margareta Leijonhufvud och Katarina Stenbock
2. Elisabet, Magnus, Cecilia, Erik, Johan, Karl och Anna.
3. Rätten att vara skulle kung ärvas från far till son.
4. eget svar
5. **Katarina Vasa** - Jag var intresserad av politik i Ostfriesland.
Cecilia Vasa - Jag försörjde mig en tid som sjörövare.
Anna Vasa - Jag gifte mig med en slösaktig greve i Tyskland.
Sofia Vasa - Jag gifte mig med en man som var elak mot mig.
Elisabet Vasa - Jag gillade musik och spelade både luta och spinett.

sid 18

1. Erik blev kung i Sverige. Hans bröder Johan, Magnus och Karl blev hertigar över varsin del av landet.
2. Rådgivaren Jöran Persson och flickvännen Karin Månsdotter
3. Johan hade gift sig med den polska prinsessan Katarina Jagellonica, som var katolik.
4. Hans bröder Johan och Karl gick samman och avsatte Erik som kung.
5. *1. Johan 2. Karin 3. Vasa 4. ärtsoppa 5. Gripsholm 6. katolik 7. Sturemorden*

sid 19

1. Det var han som såg till att Vasaslotten byggdes om till ståtliga palats.
2. Johans son Sigismund
3. Sigismund var katolik och Karl ville att Sverige skulle fortsätta vara protestantiskt.
4. De dömdes som landsförrädare och avrättades genom halshuggning.
5. **Erik** - *Karin Månsdotter var min kära hustru. Det sägs att jag dog av förgiftad ärtsoppa. Jag låg bakom att flera av ätten Sture dödades. Johan - Jag var gift med Katarina Jagellonica. Jag tyckte att den svenska kyrkan borde bli mera lik den katolska. Min son Sigismund blev kung både i Sverige och Polen. Min högsta önskan var att bygga slott. Karl - Jag var Gustav Vasas yngste son. Jag segrade i slaget vid Stångebro. När jag blev kung lät jag höja skatterna i landet. Vid Linköpings blodbad lät jag halshugga alla som stödde Sigismund.*

sid 20

1. De var bönder.
2. Det var trångt och under vintern bodde man tillsammans med alla djuren. Man sov i träsängar eller på bänkar.
3. mjölkade korna, lagade mat, sydde kläder och passade barn och husdjur
4. plogade, gödslade och harvade åkrarna, sköta djuren och skörda
5. råg, korn, havre och lin
6. **Påsk** – Man tände eldar för att skrämman bort häxorna som var på väg till Blåkulla och så åt man ägg.
Valborg – Man tände eldar för att skrämman bort vilda djur.
Midsommar – Man samlades på ängar eller på stadens torg. Tände eldar och dansade till musik.
Mickelmäss – Det var en stor marknadshelg.
Jul – Man träffades på julkalas, åt god mat, lekte och dansade. På juldagsmorgonen gick man i julottan.

sid 21

1. Flickorna fick laga mat, sy, passa småsyskon, kärna smör, tillverka ost och samla in bränsle. De hjälpte också till med brödbak och ölbrygning.
2. Pojkarna fick plöja jorden, hugga ved, bära in foder, vakta husdjur, fiska, vara med på jakt och vid slakt.
3. vart fjärde barn
4. Om barnet skulle dö fick det ändå komma till himlen.
5. Man trodde att de hjälpte till att hålla benen i kroppen raka.
6. en liten klänning
7. både mamman och pappan
8. Barnen fick stryk, t ex kunde de straffas på bara rumpan med björkris.

sid 22

1. Att jorden var världens centrum, att solen och planeterna kretsade runt jorden.
2. Att solen var i centrum och att jorden och planeterna kretsade runt solen.
3. Han levde i Polen under 1500-talet och var präst, läkare och astronom. Han räknade ut att jorden snurrade runt solen och att jorden var rund.
4. En tysk astronom som kunde beräkna planeternas banor i rymden. Han bevisade även att banorna var ellipsformade.
5. teleskopet. Han upptäckte månens kratrar, Jupiters fyra månar och att Vintergatan bestod av miljoner stjärnor
6. 1. Pluto 2. Jorden 3. Neptunus 4. Venus
5. Uranus 6. Mars 7. Jupiter 8. Merkurius
9. Saturnus

sid 23

1. Båda regerade sina länder med hårda nypor och de såg båda till att deras länder lämnade den katolska kyrkan.
2. Giftna kvinnor var tvungna att lyda sina män och det ville inte Elisabeth.
3. Bönderna fick mycket frihet och många började med färskötsel. Ullen såldes utomlands. England skaffade sig också kolonier och tog varor därifrån som kunde säljas dyrt i Europa.
4. Englands krigskepp plundrade spanska handelskepp, som hade rikedomar från Amerika ombord.
5. Spaniens armada besegrades av den engelska flottan som var snabbare och hade bättre kanoner.
6. 1. Henrik 2. kolonier 3. ogift 4. Filip 5. Elisabeth
6. ekonomi 7. armada

sid 24

1. Läraren rättar.
2. år 1611
3. år 1718
4. 107 år
5. eget svar
6. Det är ett stort och mäktigt rike, med en stark och betydande krigsarmé. En stormakt har också en livlig handel, som gör att landet blir rikt.

sid 25

1. 16 år gammal
2. Han var rikskansler och Gustav II Adolfs rådgivare.
3. Ebba var en hovdam och Gustav II Adolfs mamma ansåg inte att hon var fin nog.
4. Danmark, Polen och Ryssland
5. genom att vinna krig mot Ryssland och Polen
6. Alla handelskepp som färdades på Östersjön fick betala tull till svenskarna.
7. Oxenstierna, Knäred, Stolbova, Livland, Älvsborg, Östersjön, Ebba

sid 26

1. Kungen behövde ha riksdagens godkännande innan han höjde skatter, stiftade nya lagar eller startade krig.
2. adeln, präster, borgare och bönder.
3. Det var fem mäktiga adelsmän som hjälpte kungen att styra landet ungefär som en regering.
4. **Rikskansler** - kungens närmaste man, en slags statminister
Riksdrots - chef över domstolarna
Riksamiral - chef över flottan
Riksmarsk - chef över armén
Riksskattemästare - hade hand om landets ekonomi
5. För att kunna ha bättre kontroll över vad som hände ute i landet.
6. Kungen öppnade många nya skolor och grundade universiteten i Uppsala och Dorpat.

sid 27

1. för att kunna försvara de svenska hamnarna runt Östersjön
2. Vasa tillverkades av över tusen ekträd och fick stora segel. Det utrustades med mer än 700 träskulpturer och 64 tunga kanoner.
3. - 3, 5, 6, 1, 4, 2
4. Skeppet var felaktigt byggt. Det var för högt och för smalt.
5. Måla bilden!

sid 28

1. Det var uppdelat i många småstater, som styrdes av olika furstar.
2. Flera av de tyska småstaterna hade blivit protestanter, det gillade inte kejsaren i Österrike som var katolik och han anföll därför protestanterna.
3. Gustav II Adolf ansåg att Sverige var hotat, han ville hjälpa protestanterna i Tyskland och även kunna erövra nya landområden.
4. Gustav II Adolf kom bort från sina egna soldater och hamnade hos fiender där han genast blev skjuten och dog.
5. Sverige erhöll de tyska områdena Vorpommern, Bremen och Verden.
6. Kriget hade varit mycket blodigt och grymt. Svenskarna hade plundrat gårdar och torterat bönder, många oskyldiga hade dött.
7. Breitenfeld – *Här stod det första slaget som svenskarna vann*
Livland – *Ett svenskt område i Polen*
protestant – *En person som gått över till Luthers lära*
Lützen – *Här stupade Gustav II Adolf*
katolik – *En person som anser att påven är kyrkans ledare*
Streiff – *Gustav II Adolfs häst*

sid 29

1. utskrivning
2. Kungens män åkte ut till byarna där alla män mellan 18 och 40 år samlades. Kungens män granskade tio män åt gången och en av dessa valdes ut till soldat. Oftast valdes den fattigaste ut, helst skulle denne också vara ung och stark.
3. Chanserna att överleva som soldat var inte särskilt stora.
4. De dömdes till döden.
5. För att ingen skulle komma undan utskrivningarna.
6. en yrkessoldat
7. England, Tyskland och Skottland
8. Smittsamma sjukdomar. Hygien var dålig, det var ont om vatten och det fanns smuts och avfall överallt. Bakterier och virus spreds via råttor och löss.

sid 30

1. Krig kostade mycket pengar, det var dyrt att anställa soldater och bygga krigsskepp.
2. Det kunde säljas till andra länder ute i Europa.
3. en rik affärsman från Holland
4. en folkgrupp från nuvarande Belgien
5. De var skickliga på att göra järn och tillverka vapen.
6. Utomlands användes koppar som exklusivt material till tak på palats och kyrkor.
7. Det var vanligt med rasolyckor eller så kunde man kvävas till döds av öppna eldar som tändes i gruvgångarna. Repen till trätunnorna i hissarna kunde brista.
8. Falu rödfärg tillverkades av ett färgpulver som blev över när man bröt kopparmalm. Repen som användes för att hissa upp kopparmalmen tillverkades av tjocka oxhudar. Av köttet började man tillverka Falukorv.

sid 31

1. år 1636. Gustav II Adolf och hans officerare och Axel Oxenstierna hade en livlig brevväxling under det trettioåriga kriget.
2. För att prästerna kunde läsa upp nyheter i kyrkan som kungen ville att folket skulle känna till.
3. Brevbärare, som fick transportera breven mellan olika postkontor och postbondgårdar.
4. till en början till fots, sedan med häst
5. De kunde hamna åtta dagar i fängelse med endast bröd och vatten.
6. Ordinarie Post Tijdender
7. om kriget i Tyskland, men även om mord, stölder och eldsvådor
8. eget svar

sid 32

1. Förut bestod städerna av trähus och smala och leriga gränder och gator. Under 1600-talet började man bygga städer med hus av sten, breda och raka gator. Man anlade även torg och kanaler.
2. Holländarna
3. De byggde gator i ett rutnät. Husen byggdes i fyrkantiga kvarter. De anlade kanaler.
4. Från 9 000 till 50 000 invånare, (cirka 41 000 invånare).
5. Gävle
6. Härnösand och Hudiksvall
7. Luleå, Piteå, Sundsvall, Söderhamn och Umeå
8. Man behövde en hamnstad på Västkusten för att kunna föra handel med England och Norge.
9. Holländare, skottar, engelsmän och svenskar

sid 33

1. Hon uppfostrades som en pojke. Hon fick lära sig rida, fäktas och skjuta med armborst och musköt.
2. Hon kunde tala nio språk och hade kunskaper i historia, filosofi och astronomi.
3. Många tyckte att hon var en slösaktig drottning.
4. Kristinas kusin, Karl Gustav
5. eget svar
6. A) X, B) 2, C) 2, D) 2

sid 34

1. Han tänkte sig att Sverige då skulle bli ett rikare land.
2. Kalmar Nyckel och Fågel Grip
3. Fort Christina
4. tobak
1. Sverige behövde fler officerare i kriget. Det var bara adelsmän som fick bli höga militärer.
2. Drottning Kristina delade ut gårdar och gods till adeln som lön.
3. Adelsmännen tog med sig värdefulla krigsbyten hem från Europa.
4. eget svar

sid 35

1. Eftersom den före detta svenske kungens Sigismunds son nu regerade i Polen. De var oroliga att han skulle försöka kräva tillbaka den svenska tronen.
2. - 3, 1, 6, 4, 5, 2
3. Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän.

sid 36

1. en förmyndarregering
2. eget svar
3. eget svar
4. Att adelsmännen fick lämna tillbaka all jord som tidigare tillhört staten, samt en stor del av sina slott och gårdar.
- 5.. Kungen styrde landet själv.
6. Kungen red ofta runt i landet i grå kläder för att se hur folket hade det.
7. 1. kronprins 2. fester 3. enväldig 4. Lund
5. Gråkappan 6. sjutton 7. karoliner 8. stormakt
9. pengar

sid 37

1. Under det skånska kriget hade kungen och hans soldater varit mycket grymma och hänsynslösa mot bönderna i dessa landskap.
2. De bildade motståndsgupper. De lade sig i bakhåll och anföll de svenska soldaterna.
3. Snapphanar
4. Från det tyska ordet för rövare, Snapphähne, eller från de snäpplås snapphanarna hade på sina gevär.
5. De lät jaga snapphanarna, många oskyldiga dog då svenskarna brände ner hela byar. De snapphanarna som svenskarna hittade hängdes eller halshöggs.

1. Därför att deras kung hette Karl, vilket var Carolus på latin.
2. Ett torp med en åkerlapp där en soldat och hans familj bodde.
3. De fick nya efternamn som var korta och lätta att ropa, men även lätta att komma ihåg.

sid 38

1. Tyskland och Frankrike
2. En gumma som hjälpte sjuka med örter, mediciner och besvärjelser.
3. De kunde berätta om att de blivit bortrövade av häxor och blivit förda till Blåkulla där de fått träffa djävulen.
4. eget svar
5. Man trodde att eld var det enda som bet på djävulen.
6. Man bakband kvinnan och slängde henne i djupt vatten. Om hon var en häxa flöt hon och om hon var oskyldig sjönk hon och drunknade.
7. 1. Bohuslän 2. brändes 3. häxor 4. djävulen
5. vittnade 6. Blåkulla 7. vattenprov

sid 39

1. I de nordligaste delarna av Sverige, Norge och Finland.
2. De började märka vilda renar och göra dem till sina egna.
3. De flyttade långa sträckor för att kunna vara nära sin renflock.
4. kåtor
5. De trodde att all natur var full av andar.
6. En sten som en ande bor i.
7. nåjder
8. De tvingades bort från sina marker. Kungen krävde att de skulle betala skatt och bli kristna. De behandlades grymt och hänsynslöst. Många samer fick arbeta som slavar i gruvorna.
9. lockren, fiska, nomad, kåtor, renskötare, trumma, seite, nåjd, andar

sid 40

1. Belgien.
2. Louis de Geer
3. Holland och Skottland
4. Tyskland
5. Finnmarker
6. Man bränner ner skog och därefter sår och odlar man i askan.
7. Värmland, Dalarna, Gästrikland och Hälsingland.

sid 41

1. Tre Kronor var ett omodernt slott och han tyckte inte att det passade en stormakt som Sverige.
2. Han dog innan det hann bli klart.
3. - 4, 6, 2, 5, 1, 3, 7
4. De dömdes till stränga straff.
5. Nicodemus Tessin
6. år 1754

sid 42

1. Han satte själv kronan på sitt huvud.
2. Han tappade sin krona.
3. Det tog det som ett dåligt tecken och att det betydde otur.
4. eget svar
5. Danmark, Polen och Ryssland
6. Alla hade förlorat i krig till Sverige och vill ta tillbaka sina förlorade landområden.
7. Sverige hade just fått en ny och oerfaren kung, vilket passade dem bra.
8. Det stora nordiska kriget.
9. När Sverige angrep Danmark blev de så överrumplade att de genast slöt fred och drog sig ur förbundet med Polen och Ryssland.
10. Sveriges tränade soldater lyckades besegra den större ryska armén.

sid 43

1. Han ville besegra Ryssland en gång för alla.
2. De kom aldrig fram. Svält och den kalla vintern gjorde att många svenskar dog.
3. Ryssland besegrade Sverige. Över 7 000 svenskar stupade. Karl XII lyckades fly till Turkiet.
4. Många blev tillfångatagna, några lyckades fly med kungen till Turkiet.
5. Landet var fattigt och många svält. Pesten härjade även i landet.
6. Han samlade ihop en armé och tågade mot Norge, som då tillhörde Danmark.
7. Han inspekterade skyttegravarna och träffades av en kula som gick rakt genom huvudet.
8. av skador på slagfälten, av sjukdomar, svält och köld

sid 44

1. *positiva bilder* - vågade ta upp kampen mot Ryssland, försvarade landets gränser
negativa bilder - omogen och oansvarig, visar ingen hänsyn till andra människor, krigsgalen, bryr sig inte om sina egna soldater
2. förste kungen som delar sina soldaters vardag, ett föredöme för sina soldater
3. Kungens armé bestod av soldater från många olika länder och kulturer. Kungen försvarade en stormakt där det bodde människor från många olika kulturer.
4. eget svar

sid 45

1. De var gräsligt fula och hade svans.
2. Allt som glimmade och glittrade, speciellt guld.
3. Det kunde ske hemska saker på gården, som eldsvådor eller sjukdomar.
4. Det kommer från ordet tomtgubbe, gubben på tomten.
5. En man som satt vid ett vattendrag och spelade vackert på sin fiol.
6. Man kunde lockas att följa efter näcken och då drunkna.
8. 1. troll 2. tomtgubben 3. strömkarlen 4. gröt
5. Näcken 6. svans

sid 46

1. Han fick bestämma över landets politik själv. Han ansåg att han hade fått sin makt av Gud.
2. Han ville överglänsa alla kungar i världen.
3. Ett slott som Ludvig XIV lät bygga.
4. Salen var 72 meter lång och var helt täckt med speglar och förgyllda detaljer.
5. Det är överdådigt och praktfullt, ofta med runda och mjuka former. Kyrkor och slott hade ofta detaljer i guld. Kläderna hade volanger och plymer.
6. Perukerna tillverkades av hår från fattiga människor som sålt sitt hår.
7. *Versailles, barock, enväldig, sol, peruk, kung*

sid 47

1. Holländarna hade byggt upp en stor sjöflotta under det 80 år långa frihetskriget mot Spanien.
2. Därför att landets läge gjorde att de ofta drabbades av översvämningar.
3. Göteborg
4. peppar, kanel och muskot
5. Rembrandt van Rijn, Jan Vermeer och Frans Hals
6. *kanaler, Amsterdam, peppar, skepp, Rembrandt, kanel, Vermeer, Hals, muskot*

sid 48

1. Ryssland sträckte sig från Östersjön i väster och långt österut bort till Kina i Asien.
2. Ryssarna var misstänksamma mot allt nytt och de saknade hamnar vid Östersjön.
3. Rysslands kejsare.
4. Han tvingade sina adelsmän att klä sig i byxor och korta jackor. De blev också tvungna att raka sig.
5. Han förstod att för att bli ett mäktigt land krävdes det att Ryssland nådde fram till Östersjön och hade en stark krigsflotta.
6. Sankt Petersburg
7. *falskt, sant, falskt, falskt, falskt, sant*